

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput CXXII. Parabola De Dispensatore Iniqvo. Luc. 16. Vers. 1.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

tes, in regione longinqua dissipavit cum meretricibus. Etsi enim Deus ipsi hac natura dona dederat, ut ex visibilibus invisibilia Dei cognoscere posset Rom. 1. v. 20. erravit tamen in cogitationibus suis, & gloriam incorruptibilis Dei commutavit in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum & serpentium. Sicque idola colens turpiter cum ipsis fornicatus est, donec omnia bona & natura & gratia consumeret. 2. Consumptis omnibus *cepit egere* cognitione Dei, vera pietate & omnibus virtutibus. Derelicto enim fonte virtutum, quid aliud quam mera barbaries sequi potest? Et secuta est in longinqua illa atque à Deo semota regione *valida fames*, fames non panis, neque sitis vini, sed audiendi verbum Domini. Amos 8. v. 11. Ubi autem hæc dira fames ingruit, ibi deficit cultus Dei & omnis vera religio, atque sensim homines animis contabescunt. 3. in hac egestate *adhesit uni civium in illa regione*. Diabolus in mundo regnum obtinuit, cujus potestati tota gentilitas tum fuit subjecta. Hic multos habuit Philosophia, Pœtes etiam veritatis magistros: hic quisque sibi eligit prohibitu, per quem summum bonum se consequi posse sperant. Sed re ipsa experti sunt, ipsorum doctrina nec spiritualemente sedari, nec futuritatem parari, tantum se mitti *ad porcos ut siliquis ventrem distendant*. 4. Pertæsis ergo miserimæ suæ conditionis, & Deus ipsorum miserus, misit ipsis verbum Evangelii, quo *surgere* ipsos iussit ex fordibus suillis, à colluvie idolomania, superstitionum & omnium vitiorum. Hi ad verbum Dei impigri surrexerunt, nec se ipsos obvilatam indignos reputantes nec de Dei prædicata benignitate diffidentes, ad eandem felicitatem,

qua hætenus judæi in domo Dei usi, properarunt. 5. Deus gentes magno numero ad regnum suum accurrentes, non tantum benignissime & paterne suscepit, sed etiam Innocentiæ *stola*, quam egressæ ex domo Dei amiserunt, in Christo ipsos vestivit, *annulo* spiritus eas sibi desponsavit, novis viribus & ut in Dei præceptis ambulare possent, ceu *calceamentis*, instruxit. Nec hisce contentus adhibet eas ad lautissimum suum convivium, quod in Ecclesia sua paravit, cibat eas sacrosancto filii sui corpore sub pane benedicto, potat ipsos ejusdem sanguine in calice consecrato. Et hisce delictis eas reficit tantisper, donec transferantur in beatam illam immortalem vitam, ubi omni voluptatum genere abundabunt in omnem æternitatem. 6. Populus autem Judaicus, qui in V. T. *in agro* legalium ceremoniarum assidue fuit occupatus, & grave legis jugum satis diu portavit, videns gentiles tam facile ad gratiam Dei recipi, remissionem peccatorum & promissionem vitæ æternæ consequi, contramurmuravit, & ut ex Actis Apostolicis patet, sæpius noluit permittere, ut gentes ad gratiam Evangelicam admitterentur, nisi jugum legis simul in se reciperent. Sed Deus illorum morositate nihil offensus, per concilium Apostolorum (quos Christus orbis & præsertim gentium Doctores constituit) Actor. 15. v. 28. gentes à rigore legis liberavit, & per se decem secula jam in doctrina gratiæ conservavit. Cui pro hac benignitate gratias agimus, licet occæcati & obdurati Judæi acerbissimo odio nos propterea prosequantur. Die Jüden vermaulen unsern Herrn Gott den Himmel so fan er ihret auch wol entrathen.

CAPUT CXXII.

PARABOLA DE DISPENSATORE INIQUI.

LUC. 16. vers. 1.

RATIO ORDINIS.

DE ordine historiarum hic disputare velle supervacaneum est. Nos enim, ut jam aliquoties dictum est, sequimur ordinem Lucae. Qui hoc in loco, ut ostendat hanc parabolam alio loco & tempore dictam esse, addit: *dicebat autem & ad discipulos suos*: cum priores parabola ad Phariseos & Scribas dicta fuerint. Unicum hic notandum est, quod Lucas vers. 18. hujus capituli interfert unicum periodum, qua innuit sibi displicere Phariseorum doctrinam de residuo. Et quia hæc eadem doctrina Matth. 19. vers. 3. & Marc. 10. vers. 2. quoque tractatur, ubi Pharisei plena disputatione Christum hoc nomine aggrediuntur. Ideo movit hoc Andream Osianderum, & Cornelium Janfenium & alios, ut tam Matthæi quam Marci descriptionem ad hanc pe-

riodum reducerent, & in unam Harmoniam compingerent. Sed sunt hæc diversissimis in locis facta. Lucas hic describit, ut ex præcedentibus patet, quid Dominus Jesus in Judæa docuerit. Disputatio autem Phariseorum contra Jesum facta est in regione *trans Jordanem* hoc est in Peræa, prout uterque Evangelista disertis verbis testatur. Et quid opus est historiam, quando se invicem consequuntur, tam procul ab invicem discernere? Osiander ipse fatetur disputationem cum Phariseis, & oblationem infantum una die accidisse: & tamem per aliquot capitula ab invicem segregat. Nos ergo simplicitatem sequentes, hanc periodum huic parabolæ subjungemus: disputationem autem suo loco, volente Domino, tractabimus.

Harm. Tom. I.

Rrrrr 3

DIS-

1. Ἐλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀνθρώπος τις ἦν πλάσιος ὅς ἔρχεν οἰκονόμος καὶ ἔτι διελέθη αὐτῷ ὡς δικαιοδοσίαν τὰ υπάρχοντα αὐτῷ.
2. Καὶ φωνήσας αὐτόν, ἔπεν αὐτῷ τί ἔστο αἰσῶ περὶ σε; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σε, ἡ γὰρ διωθήσῃ ἔτι οἰκονομῆν.
3. Ἐἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κυριὸς μου ἀφαιρῆται τὴν οἰκονομίαν ἀπὸ ἐμοῦ, σκάπτειν ἐκ ἰσχύου, ἵσχυαί τινι αἰσχρονομαί.
4. Ἐγγων, τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μεταστῶ τῆς οἰκονομίας, δέξονται με εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν.
5. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρέοφιλετῶν ἔειπεν αὐτοῖς, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου.
6. Ὁ δὲ ἔπεν, ἑκατὸν βάτας ἑλαίας, καὶ ἔπεν αὐτῷ, δέξαι σε τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως, γράψον πενήκοντα.
7. Ἐπειτα ἕτερον ἔπεν, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις, ὁ δὲ ἔπεν, ἑκατὸν κορὸς σίτου, καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σε τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.
8. Καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν, ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τῆς φρονιμωτεροῦ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν εἰσι.
9. Καὶ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τῆς μαμωνῆς τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.
10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἀδικός, καὶ ἐν πολλῷ ἀδικός ἐστιν.
11. Εἰ ἔν ἐν τῷ ἀδικῷ μαμωνῆα πιστοὶ ἐκ ἐγένεθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει.
12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀποκρίῳ πιστοὶ ἐκ ἐγένεθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει.
13. Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυοῖς κυρίοις δευλεῖν, ἡ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνδρέεται, καὶ τῷ ἑτέρῳ καταφρονήσει, ἢ δύνασθε θεῷ δευλεῖν καὶ μαμωνῆα.
14. Ἦκουσθε δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι, Φιλαργυροὶ υπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.
15. Καὶ ἔπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν ἀδράτοις ὑψηλόν, βδελύγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστίν.
16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννη, ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.
17. Εὐκλεπωτερον δὲ ἐστὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τὸ νόμον μίαν κεραίαν πτερεῖν.
18. Πᾶς ὁ ἀπολλύων τὴν γυναῖκα αὐτῆς, καὶ γαμῶν ἕτεραν, μοιχεύει καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.
1. Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat dispensatorem, & hic delatus est apud illum, ut qui dissiparet bona ipsius.
2. Et vocavit illum, & ait illi. Quid hoc audio de te? Redde rationem dispensationis tuae, non enim poteris posthac dispensare.
3. Ait autem dispensator intra se: Quid faciam, quia dominus meus auferet à me dispensationem? Fodere non valeo, mendicare erubescio.
4. Scio quid faciam, ut cum amarus fuero à dispensatione, recipiant me in domos suas.
5. Convocatis itaque singulis debitoribus Domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6. At ille dixit: Centum batos olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & sede cito, & scribe quinquaginta.
7. Deinde alteri dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros stritici. Et dicit ei, accipe cautionem tuam, & scribe octoginta.
8. Et laudavit dominus dispensatorem iniquum, quod prudenter fecisset. Quia filii hujus seculi prudentiores sunt filiis lucis in natione sua.
9. Et ego vobis dico: Facite vobis amicos ex mammona inijusto, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.
10. Qui fidelis est in minimo, & in multo fidelis est. Et qui in minimo iniustus est, is & in multo iniustus est.
11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis vobis credet?
12. Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?
13. Nemo servus potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut uni adhaerebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & mammona.
14. Audiebant autem haec omnia & Pharisei, qui erant avari, & deridebant illum.
15. Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos ipsos coram hominibus. Deus autem novit corda vestra. Quia quod hominibus excelsum est, abominandum coram Deo est.
16. Lex & Prophetae usque ad Joannem, ab eo tempore regnum Dei annuntiat, & quisvis in illud vim facit.
17. Facilius est caelum & terram praeterire, quam legis unum apicem cadere.
18. Quisquis dimittit uxorem suam, & alteram ducit, adulterium committit. Et omnis qui dimissam à viro ducit, adulterium committit.

Periocha hujus Parabola.

Julianus Apostata & Porphyrius Sophista servatorem nostrum Jesum Christum ob hanc parabolam turpiter traduxerunt, & calumniati sunt, quasi per eam dilapidationem bonorum, furta, rapinas, fraudes & similia peccata probasset, eo

quod Dominus iniquum hunc dispensatorem laudasset, quod prudenter fecisset. Sed scimus omnes, quod si cuius liberum esset, parabolis glossas affingere, quas vellet, tum mirabiles disputationes contra varia Dei praecepta orituræ essent. Sed hæc est lex

lex parabolarum, quod Christus sibi explicationem & applicationem earum reservavit, quam etiam ubique vel pramissit, vel subjunxit, & intra illas metas ab ipso monstratas nos continere debemus. In primis autem si attendamus, quia occasione Christus ad proponendam hanc parabolam adductus fuerit, tum doctrina & admonitio ejus erit planior. Proposuerat Christus in precedentibus exemplum prodigi, qui omnia sua dilapidavit: & tamen cum reverteretur gratiam apud patrem consecutus est. In illo exemplo voluit pingere quales nos omnes simus, nimirum natura perditum & prodigi: nihilominus tamen DEI misericordiam tantam esse, ut si convertamur, per poenitentiam & fidem, recipiamur. Hæc doctrina pro peccatoribus adeo salutaris & consolatione plena est, ut merito omnes cum Acolasto accurrere, aut si ire non possent, serpere deberent, quo divinæ hujus gratiæ participes fierent. Nam si quem judicium DEI & mors apprehendunt, dum est in statu perditionis, tum perit in æternum: sicut Acolasto accidisset, nisi domum properasset. Sed animadvertit Christus, quod hæc tam fidelis ipsius commonitio à Phariseis contemnatur, magnitudo gratiæ DEI nec consideretur, nec recipiatur: nullus est qui cogitet, Ego peccavi, sed omnes manent securi, & pergunt audacter in antea acta vita. Christus ergo, ut pigritiem excutiat, & omnes permoveat, ut valedicant securitati, testatur Evangelista, ipsum mox postquam finierat Acolastum, & animadvertebat, quam parum apud homines hujus seculi profecisset, qui volunt mali manere & studiosè, etiam contra DEI voluntatem perire, sibi subjunxisset Christum hanc parabolam de iniquo dispensatore, ad discipulos directam, ita tamen, ut etiam Pharisei eandem audirent, & se ea notari intelligerent. Et voluit ipsi ea indicare, nequaquam ipsos perpetuo sic in securitate circuituros, sed futurum tempus, ut ad rationes reddendas citentur, ubi minus subsistere possint, quam hic dispensator. Attendant ergo quid ille fecerit. Si quidem ipsi tempus conceditur conciliandi suas rationes, certe non negligens est nec contemnit citationem, sed omnes nervos ingenii intendit, ut sibi prospiciat, ne post remotionem ab officio egere cogatur. At hinc vult Christus inferre, si hic œconomus & dispensator in iniquo adeo diligens fuit, tantum ut ventri suo prospiciat, ne quid ei desit: cur vos in causa DEI & animæ vestræ adeo estis desides, nec seriò cogitatis, quomodo æternam animæ salutem procurare debeatis. Qui hanc occasionem hujus parabolæ attendit, ille nunquam dicet, Christum ea furtum & rapinam probasse. Parabolam itaque in manus sumemus, & prout Christus ipse eam partitur, sic nos etiam tractabimus. Habituri autem sumus 1. Narrationem parabolæ. 2. Ejusdem applicationem ab ipso Christo monstratam.

I. Proponit Christus in parabola duas personas 1. *divitem hominem.* 2. Eiusdem *œconomum* sive dispensatorem. Non autem loquitur de mundanis rebus, sed ipse tanquam cœlestis homo, cœlestia per illa vult intelligi.

1. *Dives homo est DEUS*, cujus *dispensatores* sunt omnes homines, eo quod ipsis bona sua concedit: quæquam uni plus, alteri minus. Bona illa

Harm. Tom. I.

sunt 1. Bona mundi sive fortunæ, ut aliqui vocant: aurum, argentum, agri, pecudes, prædia, dominationes. Hæc DEUS initio dedit Adamo plena manu: Gen. 1. v. 28. & licet per peccatum hæc bona amiserit, tamen DEUS post diluvium ad posteros repetiit, Gen. 9. v. 2. 2. Bona corporis, quæ sunt sanitas, pulchritudo, robur, omnes sensus, visus, auditus, motus. Hæc, qualia & quanta sint bona, ferè non agnoscimus, nisi ex privatione. 3. Bona animi seu spiritualia: ingenium, sapientiam, prudentiam, memoriam, eloquentiam, pacem, verbum salutis, promissionem gratiæ, justitiæ, & vitæ æternæ. Hæc bona DEUS hominibus communicat, non ut ipsi eorum sint Domini, sed *dispensatores* ad alios. Ipse DEUS manet eorum Dominus, juxta illud Psal. 24. v. 1. Domini est terra & omnis plenitudo ejus. Quomodo ergo dives aliquis Dominus œconomus suo gubernationem pecuniæ, frugum & aliorum quæ possidet, concedit, ita tamen ut rationes de iis reddat: ita DEUS nobis singulis sua dona elocavit, ut moderate iis in ipsius timore utamur, cum iis proximo inserviamus, & Domino usuram faciamus: quia ratio de iis olim reddenda. Nec decet ut hic unus alterum respiciat, & egentior cogitet, hæc magnis Dominis, quibus DEUS integras regiones & populos gubernandos tradidit, dicta sunt: aut etiam illis, qui magnis donis, sapientia, eloquentia & similibus sunt ornati. Equidem verum est, quod de his, quo plus acceperunt, eo plus ab ipsis requiretur. Luc. 12. v. 48. sed utcumque quis pauper sit, tamen habet quod à DEO accipit. Si non mundi bona, tamen corporis: si non hæc splendida, tamen ipsum corpus & ipsam animam, quibus quis debitor factus est DEO: & præter hæc accipit, verbum, Sacramentum, ablutus est à peccatis in baptismo per sanguinem Christi, cibatus & potatus ejusdem corpore & sanguine in sacra Cœna. An non hæc sunt magna dona, quæ DEUS etiam in pauperimos confert.

2. Quærat ergo quis, quomodo de iis utatur, ut non *iniquus* sed bonæ frugis *dispensator* sit? Hic quisque expendat, quid DEO, quid proximo; quid sibi ipsi debeat, tum eo rectius officium faciet. 1. Quo ad DEUM: huic omnibus nostris bonis serviamus. Aurum, argentum & reliqua bona nostra contribuamus ad propagandum purum verbum, ad conservandum ministerium, cujus gemitus ob tenuitatem sustentationis passim audiuntur. Corporis vires, aures, os & reliqua locemus ad audiendum DEUM in verbo, ad prædicandas ipsius laudes, ad promovendum ipsius cultum, sapientiam, eruditionem, eloquentiam eo dirigamus, ut iis DEI Ecclesiam ædificemus. Imò corpus & animam eo impendamus. Toti enim sumus ejus, qui nos sanguinis sui pretio sibi acquisivit. 1. Pet. 2. v. 9. 2. Quo ad proximum. Si DEUS plus tibi dedit, quam illi, liberalior cum ipso communices: maxime si coram te sit, & DEUS ipsum tibi vicinum dederit. Hic tum deriva fontes tuos foras, & in plateis aquas tuas divide: tu tamen eorum dispensator manere potes, Prov. 5. v. 16. Non sis ita duriter affectus erga pauperes, sicuti mox de divite epulone audiemus, erga Lazarum. Ideò DEUS in V. T. ordinavit decimas, de quibus prolixè agitur Deut. 14. 22. & ibi nominat Levitam, viduas, pupillos

Rrrr 4

illos & pauperes, quorum habenda sit ratio. 3. His quando satisfactum est, tum quod superest, bona conscientia quis uti potest, pro sua, suorum liberorum & familiarum necessitate, non ad superbiam, luxum vel voluptates: sed moderate, parce & in timore DEI. Si quis inde habeat victum & amictum, tum residuum colligere & reservare potest ad futuram necessitatem. De his habemus disertum DEI verbum. Quapropter si quis olim in novissimo die cupiat latam illam vocem Matth. 25. v. 28. audire: Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui, suam dispensationem sic instituat, ut in reddendis rationibus probetur: Hic enim sumus dispensatores terrenorum bonorum, illic futuri sumus hæredes æternorum bonorum: hic peregrinamur, illic in patriam recipiemur: hic sumus in valle lachrymarum, illic futuri in palatio gaudiorum: hic fungimur servitio, illic accepturi coronationem & remunerationem.

3. De dispensatore hoc dicitur, quod delatus sit apud Deum, ut qui dissiparet bona illius. Sic apud omnes ferè homines, bone Jesu, quæ & quantæ sunt dispersiones? Plerique auro & argento suo, ac si illud à se & non à Deo haberent, superbiunt; alii per luxum & profusionem omnia prodigunt, nulla habita ratione pauperum. Imo his (quod sæpè principes faciunt injustis exactionibus) bolum ex faucibus eripiunt, ut luxus & voluptates suas conservent. Pauperes multis ante fores jacent, Christus exclamat, ut ipsos juvemus, sed plerique furdas habent aures. Sic sæpè videmus, quomodo juvenes robore corporis sui abutantur ad servitium diaboli, potando, lurcando, helluando, scortando, inutiles labores suscipiendo. Sic flores juventutis Diabolo consecrant, feces autem fenestris Deo reservant. Magnus etiam est abusus spiritualium bonorum. Si cui DEUS largitur argumentum ingenium, eruditionem, linguarum scientiam, eloquentiam & similia dona, tum multi iis abutantur ad pervertendam religionem. Et quia Deus non statim hosce abusus punit, plerique putant Deum dormire, & hæc nequaquam curare: & si maxime interdum evigilet, publicis pœnis, tamen ipsi manent in sua protervia. Sed hujusmodi dissipatoribus idem accidit, quod iniquo huic dispensatori. *Dissamantur, ut qui Deo dissipent bona sua.* A quibus dissamantur? 1. A propriis peccatis, sicuti Gen. 18. v. 20. peccata Sodomorum & Gomorrhæorum in cœlum clamant, & Deum ad pœnam provocarunt: Sic etiam horum peccata vindictam à Deo exigunt. 2. A Diabolo. Hic enim conscribit longum repertorium vitiorum & peccatorum nostrorum, ut ea deferat ad Deum. Ideo Apoc. 12. v. 10. à cœlesti Ecclesia vocatur accusator confratrum ipsorum, qui illos ante conspectum Dei accuset die ac nocte. Nec simpliciter eos accusat, sed etiam calumniatur, sicuti Job fecit, Job. 1. v. 10. cujus simplicitatem & pietatem coram Deo pro hypocrysi calumniatus est. 3. Quin & boni angeli, quando malis operibus eos abigimus, nos accusant coram Deo. Nam hi semper vident faciem patris nostri qui in cœlis est, Matth. 18. v. 10. 4. Gemitus pauperum seu proximi quem quis tyrannice tractavit, quoque deferunt iniquos apud Deum. Sic

Genes. 4. v. 10. Sangvis Abel de terra clamavit ad Deum pro vindicta. Exod. 2. v. 23. Gemitus & vociferationes Israelitarum ad Deum ascenderunt in cœlum. Et Ps. 12. v. 6. dicit Dominus propter gemitum pauperum exurgam: ponam in salutari, & predicabitur ei. 5. Propria conscientia, quæ mille testium loco est, multos etiam apud Deum defert. Sed quid tandem fit? Iniquo dispensatori dicitur: *redde rationem dispensationis tuæ, non enim poteris post hac dispensare.* Sic & nos citamur ad reddendas rationes: partim per conciones pœnitentiæ, partim per morbos, varias cruces & afflictiones. In primis vero quando accedit hora mortis, tum prorsus deponimur ab officio, & illa spoliat nos omnibus bonis. Si quis jam fuit *iniquus dispensator*, tum ipsum accusant, & contra ipsum testantur non tantum homines, diaboli, angeli, propria conscientia, sed etiam propria opera, quæ nos sequuntur, Apoc. 14. v. 13. Ibi tum erit reddenda ratio de quovis verbo otioso. Matth. 12. v. 36. nec licebit tum appellare: sed standum erit latæ sententiæ irrevocabiliter in omnem æternitatem. De hoc admonemur, ut maturè circumspectiamus & consilium quaramus, quomodo rationes nostras instituire velimus, per conversionem & seriam pœnitentiam, dum adhuc sol gratiæ nobis splendet, ne mox divina ira nobis imparatis superveniat.

4. Jam porrò attendendum est, quid fecerit iniquus dispensator, ut etiam remotus ab officio, tamen non egeat. Consultat ipse secum, & dicit: *Fodere non valeo, mendicare erubescio, scio quid faciam, &c.* Hic describit Christus naturam & ingenium filiorum hujus seculi, de quibus infra dicit. Quando autem filios hujus seculi nominamus, tum non intelligimus tantum fures, lurcones, latrones & similes, sed omnes in quibus vetus Adamus, de quo singuli bonam unciam habemus, prædominantur. Quid ergo faciunt hi filii hujus seculi. In hoc dispensatore id videmus: quod Deus præcipit, illud nolunt facere: crucem quam illis immittit, nolunt portare: sed quod severe prohibuit, illud magis adlubescit. Attende, in hoc dispensatore iniquo omnia tria invenies. 1. Deus ordinavit, ut quisque in sudore vultus sui, juxta vocationem & statum suum, suum panem comedat, Gen. 3. v. 19. Sed hic dicit vetus Adamus, *fodere non valeo*, nimis multum hoc requirit laboris, & exiguos reddit proventus. 2. Pigris minatur Deus, Deut. 6. v. 11. quod ipsæ gestas ventura sit quasi viator, & pauperes tanquam vir armatus. Sed hic rursus dicit V. Adamus: *mendicare erubescio*. Quid? num pauper esse debeo, nec quicquam habere, & aliorum januam stipis causa pullare, hoc pudendum foret. 3. Sequitur: *scio quid faciam*. Quid ergo? Non quidem dicitur fiam latro, vel fur: sed cogitat: Ego fallam meum Dominum, defraudabo eum in suis bonis, & magnam eorum partem ad debitores ipsius derivabo, tum hi beneficii hujus memores, *recipient me in domos suas, cum amotus fuero à dispensatione*. Hæc quando de iniquo hoc dispensatore audimus, tum omnes eum culpamus & dicimus: O de generem Dromonem, qui dignus est ut Deus eum puniat, Ego potius laborassem, ut cutis fumigasset: aut si omnino Deus mendicitatem mihi imposuisset, agnovissem pœnam & patienter tulissem potius, quam ut Dominum meum defraudassem. Sic nos quidem dicimus, sed fere fit, ut illi qui festu-

festucam vident in hoc œconomio, trabem non conspiciant in proprio suo oculo. Nam *περὸς* ut plurimum diversum demonstrat. Nam quot passim videmus oberrare, quibus DEUS in iuventute honestum dedit patrimonium, concessit vocationem & statum, in quo honestè se & suos sustentare potuissent, si fideliter functione sua defuncti fuissent: sed otium, desidia, comestiones sodalium, alea & similia ipsis novero fuerunt. Et quidem horum aliqui non erubescunt mendicare, verum sunt impudentes mendici, qui mallent alicui marsupium cum pecunia eripere. Sed plerique cum hoc villico tacite se cum consultant, quomodo per usuras aut alios gryphos contra septimum præceptum aliqui parare possint. Hæc fraudes & imposturas non tanti laboris esse existimant, & quia hoc in mundo inter filios huius seculi valdè vulgare est, & tamen nemo pro tali haberi velit: ideo DEUS in aliena persona depinxit, ut corruptos hosce mores tanto facilius agnoscamus, & studiosius fugiamus, quia omnes in dispensatore improbamus. Memores ergo simus præcum Salomonis Prov. 30. v. 8. Mendicitatem & divitias ne dedes mihi: tribue tantum victui meo necessaria, ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & perjurem nomen Dei mei.

7. Quomodo iniquus dispensator impiam suam deliberationem in actum traduxit? *Convocatis singulis Domini sui debitoribus dixit primo, dixit secundo, & sic deinceps, quantum debes Domino meo?* Hæc verba non ita intelligo, ut plerique, quasi hic dispensator adeo ignavus & negligens fuerit, ut quantum singuli deberent, ignorarit, & demum ex debitoribus liquidum debitum cognoscere coactus fuerit. Nam singulorum *ῥὰ ὕπαρκα* & Sygraphas obligatorias habuit ad manus, in quibus debiti summam videre potuit. Sed interrogatio hæc eo facit, quod, quando singuli summam sui debiti confessi sunt, & ipse uni remittit *quingenta batos olei*, alteri autem remittit *viginti coros tritici*, ipsius liberalitas de alieno tanto magis ipsis innotescat, ipsique postea eo promptiores sint, vicissim ipsi gratificandi, eumque intra ædes suas ad sustentationem vitæ recipiendi. Idcirco mox primo, qui *centum batos olei* debebat, dixit: *accipe cautionem tuam, & sede cito & scribe quingenta*: alteri autem, qui *centum coros tritici* debebat, dixit, *scribe octoginta*. Quod non est ita accipiendum ac si singulis veteribus suis chirographis hanc correcturam addiderit. Hoc enim facere non licet, & fraus nimis redderetur manifesta. Sed dilaceratis & remotis primis sygraphis obligatoriis singulos iussit novas conscribere, in quibus plus non facerent, quam ipse scribere iussisset. Si quis autem novisse cupiat, qui sit *batus olei*, & quid sit *corus tritici*, is quasi per compendium id colligere potest ex loco Ezech. 45. v. 10. *Statera justa, & Ephii justum & batus justus erit vobis. Ephii & batus æqualia, & unius mensuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori Ephii: juxta mensuram cori erit aqua libratio eorum.* Et quia Hebræi omnes suas mensuras præsertim in liquidis juxta ova gallinacea regularunt, hinc cuiusvis mensuræ quantitas colligi potest. *Log. sex*

ova continet: *Batus* septuaginta duo Logim excipit: *Corus* sive *Ibomer* decem batis completur. Hinc etiam patet iniquum hunc dispensatorem plus remisisse ei, cui viginti coros tritici remisit, quam cui quingenta batos olei, licet hæc summa major sit. *Et laudavit Dominus iniquum dispensatorem*, non quod piè & rectè, sed quod prudenter fecisset. Quidam hæc verba non Christo sed Evangelistæ attribuunt, ut sic tanto magis Christum excusent, quod huius fraudes & deceptiones non probant. Sed quid hoc opus est effugio, cum ex mox sequenti tristi Christi querela manifestum evadat, quod Christus nihil horum probavit. Sic ergo Dominus delectatus dicitur ingenio iniqui sui dispensatoris, sicuti nos nonnunquam, quando audimus facinus, quidem damnamus, miramur autem & laudamus ingenium, simul tamen dolemus, eum hoc ingenium non in melioribus exercere. Laudavit ergo, non quod fraudem commisisset, sed quod prudenter sibi in futurum prospexisset.

6. His subjicit Dominus mœstam querelam: *quia filii huius seculi prudentiores sunt filiis lucis in natione sua.* Quos filios huius seculi vocat, jam in iniquo dispensatore vidimus. Per *filiis lucis* intelligit Christianos, qui per Spiritum sanctum & Baptisma Deo renati sunt in filios. Et hi titulum hunc non habent natura, sed per regenerationem, à Deo patre, qui est pater luminum, Jacob. 1. v. 17. & à Deo filio, qui est lux mundi, & illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum Joan. 1. v. 9. & à Spiritu sancto, qui quoque est Spiritus lucis & non tenebrarum. De his qui sic DEI spiritu sunt illuminati conqueritur Christus, & taxat eorum desidiam, quod in quærendis & appetendis cœlestibus æternis bonis, non eam adhibeant diligentiam, quam filii huius seculi in quærendis bonis perituris. Vult dicere: videtis quanto serio dispensator mundanus, si ipsi officium renunciatur, res suas tractet, non quiescit usque dum sibi prospiciat, ubi remotus ab officio manere possit. Et hic iniquus dispensator tam serio hoc agit, ut faciat id cum jactura honoris & existimationis suæ apud debitores, & cum periculo vitæ apud Dominum, si in austerum & immittem Dominum incidisset, illeque pro jure suo cum ipso agere voluisset. Quid vos, qui vultis vocari *filiis lucis*? Scitis vos debere valedicere huic mundo: scitis vobis reddendam esse rationem, quia quotidiè videtis aliquos vos eo antecedere: scitis vos in iudicio ad mille non posse unum respondere. Job. 9. v. 3. & tamen adeo securè in diem vivitis, vos filii hominum, si decimam partem ejus diligentiae impenderetis ad acquirenda cœlestia bona, quam filii huius seculi tribuunt acquirendis terrestribus per fas & nefas, melius vobiscum ageretur. Confer inter se filios huius seculi in sua natione, in suis actionibus & studiis, cum filiis lucis, & hæc nimis vera esse deprehendes. Ad acquirendum unum florenum, quem tamen fures rapere possunt, integrum diem insumere audent: ad consequendum thesaurum vitæ æternæ per integram septimanam ægrè & cum tædio insumimus unam horam. Mercenarius fert æstum diei, vigil frigus noctis, ob paucos nummos: Opifex integram septimanam ad sudorem usque laborat: Mercator ob tem-

ob temporalia bona cum periculo per mare navigat: Venator per montes per sylvas in aestu & frigore feras sequitur: Miles ob exile stipendium, corpus & vitam vendit. Econtra Christianus per integram hebdomadam vix horam impendit in studium beatitatis. O pudor! o dolor! Excutiamus mortiferum hunc somnum: hæc mundana despiciamus, cœlestia autem suscipiamus & magnificiamus. Illic pro corruptibili auro & argento, immarcescibiles coronas & thesauros, & pro mortali hoc corpore, clarificatum accipiemus.

II. Hactenus narrationem habuimus hujus parabola, cum qualicunque ejusdem expositione. Nunc sequitur ejusdem applicatio ab ipso Christo facta: *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos ex Mammonne injustitia, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* De vocula *Mammonæ* dictum est c. 5 r. hujus Harm. peric. 7. & significat propriè in lingua Syriaca copiam ac thesauros divitiarum hujus mundi. Hic autem dicitur à Christo *Mammon iniquitatis* sive iniqui, non propterea quod divitiæ per se sint malæ & iniquæ. Abrahamo enim, Josepho, Davidi, Salomoni, & aliis qui fuerunt divites & potentes, divitiæ non fuerunt Mammon iniquitatis. Sed sic vocat Christus, quia communiter ab hominibus quoad divitiis peccatur, non tantum in iis acquirendis, sed etiam in iisdem possidendis & usurpandis. Et hoc usque adeo vulgare est, ut etiam veteres dixerint: Dives autem est iniquus, aut iniqui hæres. Quicumque autem divitiis, etiam a DEO concessis, non recte utitur, is domi habet *Mammonem iniquitatis*. Quoad Christi vero institutum, sic vult ille dicere: Videtis mundum Mammonem & divitiis eo convertere, ut sibi in mundo amicos parent, qui tamen ferè sunt instabiles, & tempore necessitatis vel parum, vel nihil profunt. *Ego dico vobis, si cui Dominus dedit substantiam hujus mundi, ut libenter det eleemosynas, non claudat viscera misericordiæ erga pauperes; sed liberalis sit erga ipsos, sic parabit sibi amicos: ut cum defeceritis, quod fit, quando mors ipsum exiit omnibus temporalibus bonis, tum recipiant eum in æterna tabernacula.* Hic verò ne in errorem prolabamur ad duo est attendendum 1. Quinam sint illi amici. 2. Quomodo iidem nos recipiant.

I. Per *amicos* intelligunt Jesuitæ sanctos qui jam cum Christo vivunt, & hos tum precationibus, tum justificationibus, tum cultu imaginum amicos esse faciendos, ut in hora mortis nostri miserati nos in cœlum suscipiant. Sed hoc falsum est: Quia Christus hic non loquitur de demortuis; sed de vivis nostris confratribus, quibus ex Mammon nostro adhuc benefacere possumus: qui una nobiscum adhuc vivunt in hac peregrinatione, & nostro sive consilio, sive auxilio, indigent. His mature, dum adhuc vivimus, & valeamus, subveniamus, esurientes cibemus, sitientes potemus, & reliqua misericordiæ opera exerceamus. Hi quibus ita benefacimus, erunt in novissimo die, nostri amici. Sed quomodo nos recipiant? Non uno modo, sed pluribus. 1. Quando diligenter pro nobis orant, ut Deus nos illuminet, nobisque benedicat: sicut fecit Abrahamus pro Abimelecho Gen. 20. v. 17. 2. Quando nobis viam ad salutem notam faciunt. Sic 1. Reg. 17. v. 9. Sareptana in fame communicavit panem Elie. Philippenses Paulo in custodia communicarunt de suis bonis Phil. 4. v. 15. Quid verò

ille profugus & hic captivus vicissim præstaverunt? receperunt eos in æterna tabernacula: deduxerunt eos ad veram agnitionem DEI, ad veram fidem, & propter hos DEUS ipsis benefecit. 3. Quomodo in novissimo judicio coram Christo & beatis angelis de beneficentia nostra erga se publice testificabuntur, juxta quod testimonium Christus nos in cœlum recipiet. Sicuti ea de re Christus ipse prolixè testatur Matth. 25. v. 34. Ipse Christus est Dominus interiorum tabernaculorum, ipse nobis mansionem in illis paravit Joh. 14. v. 2. Quando jam in novissimo die sedebit iudex, & una cum ipso sedebunt non tantum duodecim Matth. 19. v. 28. sed etiam sancti 1. Cor. 6. v. 2. tum segregabit oves ab hircis, & hos quidem ad lavam, illas vero ad dextram collocabit. Hirci, qui fidem ovium, quæ in corde latet, non vident, murmurabunt & sibi injuriam fieri convitiabuntur. Ibi tum procident hi amici, & coram Christo ovibus testimonium præbent, audientibus & ringentibus hircis. Hic unus dicit: Ego miser scholasticus in juventute mea periissem, & fortassis ad boves vel porcos relegatus fuisset: sed hic vir fuit meus patronus, meque ad studia adhibuit: hic princeps, illa nobilis matrona dedit mihi subsidium studiorum. O bone Jesu, tu etiam ipsis hoc repende in vita æterna. Sic alius dicit: Ego pauper & egenus fame periissem in priorè vita, in lecto meo contabuissem, nisi hic vir, vel illa matrona suis eleemosynis & medicamentis me recreallent. O Christe Jesu, retribuor omnium bonorum, largiter nunc ipsis hoc retribue in cœlo. Ibi Christus dicit: Amen dico vobis, quod fecistis uni ex hisce fratribus meis minimis, mihi fecistis: Venite igitur benedicti Patris mei, & hæreditate regnum vobis paratum ante constitutionem mundi. Hi sunt amici, & hic est modus recipiendi in æterna tabernacula. Quisque ergo det operam, ut multos sibi amicos pareat, qui olim sint testes pietatis. Est revera magnum fœnus, si quis pro terrenis bonis consequatur cœlestia: si pro libra luti recipiat certum pondus auri. Certè tales pro caducis bonis recipiunt æternum thesaurum in cœlis, suosque census ita adaugent, ut reditus sibi parent perpetuos.

II. Christus, ut eo fortius nos permoveat ad liberaliter dispensanda corporalia bona pro pauperibus, subjungit adhuc plures rationes inter quas hæc una est: *Qui fidelis est in minimo, & in multo fidelis est. Et qui in minimo in justus est, is & in multo iniquus est.* Et ratio ducta è consilio Dei, quo is quibusdam opes confert, non in alium finem, quam ut liberales sint. Hæc hoc observare solent, ut servum novitium in realiqua minuta probent, & si eum fidelem deprehendant, tunc plura etiam ipsi concedunt; si in tenuibus infidelitatem suam prodit, potius Dominus servum ex ædibus abigit, quam ut plura ei credat. Sic Deus hoc consilio quibusdam dat Mammona, ceu rem vilissimam, ut eos probet an etiam sublimioribus rebus sint admovendi. Et unde fieri putabimus, quod multi liberalibus ingenii præditi, tamen rebus agendis adhibiti, nil proficere possunt, quam inde, quod in dispensatione minorum DEI bonorum non fuerunt fideles, idè DEUS ipsos indignos censet, quibus majora communicet. Hic verò in verbis Christi notandum est, quo loco divitiæ mundanae sint haben-

habenda. Mundus habet eas pro re maxima, unde diu noctuq; magno labore, quidam etiam per fas & nefas, cum periculo vitæ & animæ eo contendunt, ut multa corraderè possint, & divites fiant. Sed Christus disertè hic testatur, quod sit ἐλάττω, *minimum*. Hoc verum esse credamus, quia os veritatis id prolocutum est. Multi etiam indignantur, quod sibi non tantundem divitiarum datum sit, quantum aliis. Si considerarent divitias esse rem minimam, jam quiescerent. Debebant autem multi simul cogitare, quis scit, utrum etiam fidelis futurus fuisset, si plura accepisset? Relinque ergo DEO liberam dispensationem temporalium bonorum.

III. Alia ratio additur: *Si in iniquo Mammonæ fideles non fuistis, quod verum est, quis vobis credet? Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?* Divitias hic vocat Christus & iniquas, & alienas, & nostras. *Iniquas*, quia multos peccare faciunt. *Alienæ*, quia non nobiscum nascuntur; sed à DEO alterius gratia communicantur, nihil faciunt ad pietatem, nihil ad vitam æternam: idèò verè sunt ἀλλότρια. ἡμετέρα vero ἀγαθά, & nostra bona dicuntur, ad quæ pii nati, vel potius regnati sunt, & quæ semper ipsis profunt, neque unquam eos deserunt. Qualia sunt fides, pietas, patientia, beneficentia, & ipsa deniq; vita æterna, ad quam pii à Deo creati à Christo redempti, & à Spiritu Sancto sanctificati sunt. Vult ergo Christus dicere: Qui malus provisor est rerum alienarum, idem etiam suis non bene consulere. Iccirco optimum factu, ut etiam à propriis arceantur, & proinde salus & vita æterna non concedentur illis, qui cum suo Mammonæ non fuerunt liberales. Illud autem diligenter notandum, quod divitiarum à Christo dicuntur alienæ. Multi bonis externis profuse abutuntur, & si propterea reprehenduntur, indignè ferunt, dicentes: Atqui hæc bona mea sunt, an non licet mihi cum meo facere, quod ego volo. At heus tu bone vir, Christus hic negat tua propria esse, & affirmat, esse aliena. Hunc audias, & in alieno non esto infidelis.

IV. Postrema ratio sumpta à contrariis & pugnantibus quæ in uno homine simul locum habere non possunt. *Nemo servus potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut uni adhaerebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & Mammonæ.* Hoc intelligendum est de duobus dominis sibi invicem contrariis; quales sunt DEUS & Mammon. Hi usque ad eò dissident, ut cælum ab inferno non plus distendere possint. Deus enim vult, ut in hac vita pie vivendo, in altera ipsi convivamus, atque sic in æternum nobis bene sit: Mammon tamen nec pietatem, nec salutem curat; sed vult, ut avaro, parce, sordidè viventes ipsi uni servitia præstemus, fiat de æterna vita quicquid fors tulerit. Sed quia hæc ratio supra c. 51. harm. peric. 7. ex 6. c. Matth. v. 27. sufficienter est exposita, sedulum lectorem eo remittimus.

I. Tractationi parabolæ, & ejusdem applicationi jam subjungit Evangelista iudicium Pharisæorum, qui & ipsi hujus concionis auditores fuerunt, & facile sentiebant se ea petitis esse. Erant enim Φιλαργυροὶ ἀναρί, inhiantes temporalibus bonis. Et quia sentiunt se tactos, non possunt do-

lorem pectore premere; sed egerunt eum. Ita enim semper accidere solet, ut qui sua vitia taxari sentiunt, offendantur & incandescant. Ebrius a grè fert ebrietatem taxari: ita avarus avaritiam, scortator scortationem, superbus superbiam, usurarius usuras, & sic deinceps. Quid ergo Pharisæi? ἐξέμικτην ἔχον ἀνδρὶν ἐεδίδεον illum. *μικτηνέω* significat aliquem irridere, subannare, & naso suspendere adunco. Præpositio etiam ἐξ verbo significationem majorem & quasi intensiorem addit: ut dubium non sit Pharisæos Christum non simpliciter risisse, sed etiam externa signa irrisionis in vultu & gestibus edidisse. Sic habet ihu ausgelachet und aufgerauschet. D. Paulus hoc verbo usus est in passiva voce Galat. 6. v. 7. Nolite errare, & θεὸς ἐμικτηνέται. Deus non irridetur. Aliquoties etiam legitur in V. T. ut Ps. 22. v. 8. conqueritur Christus: omnes videntes me ἐξέμικτηνέσαν subannarunt me. 2. Reg. 19. v. 22. & Esa. 37. v. 22. Nunciat Esaias regi, Sennacheribus sprevit te, ἐμικτηνέσε subannavit te; filia Zion virgo, ubi respondet Heb. 37. lachen, irrisit. Et habet hoc verbum cognationem cum ἄλβω quod balbum significat, ac si quis balbutienti loquatur, & per irrisionem ipsius loquelam minus aptam imitetur. Idèò autem Pharisæi avari hanc Christi concionem irriserunt, quia cogitarunt, miser hic Jesus, egenus & inops pervagatur universam nostram regionem secum ducens discipulos adhuc se egentiores. Iam producit rationes, quibus nobis non tamen persuadeat, ut elemosynam ipsi & discipulis erogemus, sed etiam ipsos intra ædes nostras recipiamus, & gratis alamus. Sed diu concionabitur, antequam hoc à nobis obtineat: imò si conciones suas in univèrsam suspenderet, fortassis citius à nobis aliquid obtineret. Et quia lex DEI divitiarum affluentiam promittit suis cultoribus, utique vel hinc manifestum est, divitias nobis ob pietatem à Deo datas esse. Tales fuerant tum Pharisæi. Sed hi non soli tales fuerunt. Eadem sannæ & cogitationes hærent in multorum hominum cordibus, quando legunt vel audiunt sententias de dandis elemosynis. Salomon dicit Prov. 19. v. 17. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Sed quotus quisque est, qui hæc audiens, promptè Deo mutuo det, & ab ipso compensationem expectet? Ergo in nobis eosdem defectus agnoscamus, quos hic in Pharisæis culpamus. Quinimo ex hisce disce, hanc communem S. doctrinæ mercedem in hoc mundo esse, quod ab impiis risu excipi solet. Sicuti quidam Hierosolymitani id fecerunt Apostolis Act. 2. v. 13. in prima concione Pentecostes: & Athenienses idem fecere Paulo, Act. 17. v. 32. cum Christianæ fidei articulos ipsis exponeret, & sic omni tempore doctrina clementiæ, modestiæ, continentiæ, beneficentiæ à mundo ridebitur. Sed verbi ministri hasce sannas eo patientius ferent, quia vident, ne Christum quidem Dominum ab ipsis liberum fuisset. Quid vero Christus? I. Non cedit Pharisæorum sannis, sed doctrinæ suæ auctoritatem tuetur, & vicissim in ipsos iusto zelo invehitur, ipsisque hypocryseos larvam detrahit. Vos estis, qui iustificastis vos ipsos coram hominibus, quasi dicat, vultis novisse, quales vos sitis? Ego paucis vobis indicabo. Quæcunq; vos facitis, illa omnia in eum finem

finem facitis, ut vobis coram hominibus opinionem sanctitatis & iustitiæ paretis. Hinc omnia in externis ceremoniis posita habetis, in crebris lotionibus, jejuniis, precationibus & eleemosynis in publico, in sacrificiis, peculiari vestitu, & singularibus gestibus, quibus vitia vestra sub specie boni contegitis, ut pietatis studium sub exemplo Patriarcharum, & promissionibus legis tueamini. At utcumq; coram hominibus, qui tantum ex externis judicant, sancti & iusti habeamini: verum *Deus novit corda vestra*. Quæ, quia hypocrisis, invidia, elatione & irrisione plena sunt, ipse abominatur. *Quia quod hominibus excelsum est, abominandum coram Deo est. Hominibus excelsum hic vocat non virtutes & heroica facta, quæ etiam gentilibus interdum admirationi fuerunt: sed Pharisaicam & hypocriticam elationem, qua sese coram hominibus venditant, ut summi sancti esse videantur, licet intus & in cute sint hypocritæ. Monet nos hæc sententia, ne nos ex mundanorum hominum iudiciis pendere desideremus. Multa enim homines approbant, quæ DEUS reprobat. Sed operam demus, ut nostra consilia, actiones, vitam & alia DEO probemus. Huic si placeamus, sufficit, si maximè alias toti mundo displiceamus. Paulus talia hominum iudicia rejicit & repudiavit, 1. Cor. 4, 3. & Gal. 1, 10. scribit: Si hominibus placere vellem, Christi servus non factus essem. Idem de aliis rebus accipi potest. Abundare divitiis, ab omnibus honorari, & in omnibus rebus primas tenere, coram hominibus excelsum quid est, & suspiciendum: sed nisi vera lisdem adsit pietas & sanctitas, tales abominationi sunt coram DEO. Ita mundana sapientia, eloquentia & consilia dare, magnum quid sunt coram hominibus: sed nisi *vincula* nostrum captivum teneamus in obsequium Christi, 2. Cor. 10, v. 5. talis sapientia carnis inimica est DEO, Rom. 8, v. 7.*

2. Sui officii & muneris rationem reddit: *Lex & Propheta usque ad Joannem, ab eo tempore regnum Dei evangelii & scilicet annunciat. Malè habebat Phariseos & scribas, qui cum ipsi in suis synagogis legem Moïsi & Prophetas legerent. Jesus passim Evangelium suum de regno DEI urgeret. Hujus rationem reddit, & fatetur, legem & Prophetas habere in populo DEI usum præclarum & multiplicem, siquidem à DEO ipsi dati fuerint in pædagogum ad Christum, Gal. 3, v. 24. Ac proinde finem suum illa habitura esse, jam olim præmonstratum fuisse. Hunc finem adesse Joannem Baptistam, ipsis indicasse, siquidem apertè docuerit, jam adesse illum inde ab initio promissum humani generis servatorem, qui expiatis mundi peccatis, & devicta diaboli tyrannide, DEI regnum instauraturus sit: & hunc servatorem ipsum digito monstrasse. Non debere igitur ipsos mirari, quod relictis veteris cultus ceremoniis, auditores suos per prædicationem Evangelii invitet, ut fide regnum DEI suscipiant, in illud ingrediantur, atq; sic beata Dei cœna fruantur. Licet autem hæc ipsa DEI prædicatio ipsis sit ridicula, quam subfannent: novisse*

tamen dicunt, eam non esse inefficacem. Quantumvis enim ipsi rideant: tamen *quæ eis dicitur, quæ in illud vim facit*, vocula *quæ* hic promiscuam multitudinem significat, quæ quasi Phariseis & scribis opponitur: unde rectè translata est *quæ*. Vult Christus Phariseis dicere: Rideatis vos quantum volueritis, tamen sciatis alios satis multos superesse, qui pro consequendo DEI regno turmatim confluent, veluti contententes illud studio postremus esse vult. Hanc sententiam licet alio fine adductam etiam supra habuimus ex Matth. 11, v. 12. quæ in 56. cap. harmoniæ fuse exposita est: & possunt inde aliqua cum fructu huc transsumi. Cæterum quia dixit, *Lex & Propheta usque ad Joannem*, ne calumniari possent, sicut aliquoties ab ipsis factum, ipsum esse legis destructorem, cujus auctoritatem labefaceret, ideò constantissimè illud urget, & addit sententiam de legis indissolubilitate; *Facilius est cælum & terram præterire, quam Legis unum apicem cadere*. Ad hujus sententiæ expositionem facit, quod idem servator noster Matth. 5, v. 17. in eandem sententiam dixit, & expositum est c. 51. Harm. peric. 3. ubi prolixè docuit, se non venisse ut legem destruat: sed ut eam compleat. Eandem hanc quæstionem de legis destructione tractat etiam Paul. in epist. ad Galat. cap. 2. & 3. Etsi enim lex ceremonialis est abrogata post Christi adventum, cujus typus erat: etsi etiam lex forensis magna ex parte concidit, quia tantum promulgata erat pro politia Judaica: etsi denique etiam à maledictione & damnatione legis moralis liberati sumus: tamen manet legi sua auctoritas rata & sacrosancta, quia illa omnia in Christo Jesu suum complementum habent, absque quolibet sententia, etiamnum legis pædagogicæ per omnia subiecti maneremus.

3. Ut nullum dubium relinquat, se legem Moïsi non abrogare, exemplo id docet sumpto ex lege forensi, quo exemplo Phariseos pungit, quod ipsi sint, qui legem Moïsi solvant, quod inter alia faciunt crebris suis repudiis & divortiiis. Apud Judæos enim jam usu introductum erat, ut marito concessum esset leviculam ob causam & propter exiles naves, uxori suæ, si ulterius ipsi tædiosum vel molestum esset, dare dimissoriam epistolam, & instrumentum libertatis, ut libera permissa sit unicuiq; viro. Contra hanc Judæorum licentiam, vel potius levitatem Christus hic paucis suam exponit sententiam, & dicit: *Quisquis dimittit uxorem suam, & alteram ducit, adulterium committit. Et omnis qui dimissam à viro ducit, adulterium committit*. Sic verò Christus matrimonii dignitatem asserit, & prohibet, ne potentes repudiis ludant, sicuti pueri astragalis, quod multis in locis valdè usitatum est. Quia autem de hac sententia dictum est cap. 51. Harm. peric. 3. ex Matth. 5, v. 31. & infra ex Matth. 19, v. 3. & Marc. 10, v. 2. hæc ipsa controversia inter Christum & Phariseos prolixè tractatur, eo rem omnem rejicimus.

CAPUT CXXIII.

CONTINENS PARABOLAM DE
DIVITE EPULONE.

LUC. 16. vers. 19.

RATIO ORDINIS.

Iucundum est observare, quam exquisito ordine hæ doctrinæ & parabola Christi se mutuo sequantur. Luc. 14. v. 16. Phariseos & Scribas invitavit ad magnam cœnam, in cœlis paratam iis, qui vocationi parent, & per fidem sese DEO sistant. Sed Pharisei & Scribæ securè hanc cœnam negligunt. Luc. 15. v. 1. publicani & peccatores Christo appropinquant, ut ex ipso discant, quomodo hujus cœnæ participes fieri queant. Hoc Phariseos malè habet, sed Christus parabolis ostendit, quam necessarium sit, si Deus per crucem nos intrare compellat, ut ipsi obtemperemus, nisi terribili fame perire velimus. Si autem veniamus, DEUM Patrem summa clementia nos suscipere, peccata & offensas clementer condonare, & pristino amori atque dignitati tales restituere. Sed nec hoc movit Phariseos, quia erant avari & colligendis nummis magis intenti, quam acquirendo regno DEI. Ergo Christus in principio hujus cap. 16. sermone quidem ad discipulos directo, sed ut & Pharisei audirent, proponit parabolam de iniquo dispensatore, eaque docet Phariseos non perpetuo in bonis suis terrenis delitiaturos, sed fore tempus, quo rationem redditori sint, quomodo illa dispensarint. Quapropter blandè invitat & hortatur eos ad beneficentiam erga pauperes, additis multis rationibus, quæ animi pium permovere possunt, ne cor suum apponat divitiis, neve servitio Mammonæ sese dedat: sed potius de paradisi æternis tabernaculis cogitet. His verò Christiani usque adeo nihil moti sunt, ut Christum irriserint, & naso suspensio subannarint. Cum ergo malitia & improbitas Phariseorum crescat, crescit etiam apud Christum zelus, qui jam aliam parabolam addu-

cit, qua acutius eos premit & metu futuræ damnationis percellere cupit. Nam cum ipse sit Dominus cœli, terræ, & inferorum, hic quasi una manu paradisum aperit, & ad ictum oculi beatitatem Lazari conspiciendam præbet: mox alteram manum in gehennam usque extendit, atque inde hunc epulonem, seu titionem fumigantem profert, eumque vicissim naribus Phariseorum admovet, ut gustent, quomodo hæc caro ustulata ipsis sapiat, & an etiam risuri sint, quando venerint in illum locum tormentorum. Quapropter ab abusu terrenarum facultatum sibi caveant, & benignitate erga pauperes utantur. Nam etiam hic epulo noluit rectè dispensare sua bona, non desideravit sibi facere amicos ex iniquo Mammona, sicuti Pharisei. Sed tandem cum æterno suo damno expertus est, qui fuerit exitus horum omnium. Epulo, quod Pharisei notare debuissent: non fuit a Deo vocat enim Abrahamum patrem, ob circumcisionem, noverat etiam Mosen & Prophetas, & tamen venit in locum tormentorum, quia pauperem Lazarum ita immisericorditer neglexit. Ostendit simul Christus in divitiis & prosperitatibus hujus vitæ nequaquam felicitatem collocandam esse, ut ferè homines faciunt: neque quatenquam ob paupertatem, aut alias mundi adversitates pro infelici judicandum, sed in omnibus æternitatem spectandam esse. Denique hæc parabola quasi exemplum proponit sententiæ suæ paulo ante prolatae, qua dixerat; *Quod hominibus excelsum est, abominandum coram Deo est.* Quid coram hominibus magis suspiciendum est quam cum epulone regalem ducere vitam? Sed hic abominationi fuit coram DEO. Quid magis abjectum, quam instar Lazari mendicare, & in mendicitate mori? sed hic lætus fit incola cœli.

DIVES EPULO, ET PAUPER LAZARUS.

LUC. 16.

19. Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος· καὶ ἐνεδύσθη πορφύρῃ καὶ ὑσσόνι, ἐμφραζόμενος καθ' ἡμέραν λαμπαρίσιν.
20. Πτωχὸς δὲ τις ἦν ὀνόματι Λαζάρου· ἐς ἐξέλιχτο πρὸς τὴν πύλωνα αὐτοῦ ἠλκομένῳ.
21. Καὶ ὀπιθιμῶν χορτασθῆναι δοτο τῶν ψυχῶν τῶν πτωχῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον ἐκ ἐλκῆ αὐτοῦ.
22. Ἐγένετο ἡ διαθήκη τὸν πτωχόν, καὶ ἀπέχεθῆναι

19. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso & epulabatur quotidie splendide.
20. Erat autem quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulcerosus.
21. Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis. Sed & canes veniebant, ac lingeabant ulcera ejus.
22. Accidit autem, ut moreretur mendicus, & de-

SSSS

αὐτόν